

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník IX (2017), číslo 1

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra, SK) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie, SK)
Výkonný redaktor: Martina KORYTIAOVÁ (Roma, I)

Redakčná rada /Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice, SK) – Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok, SK) – Róbert JÁGER (Košice, SK) – Peter JUHÁS (Münster, D) – Branislav KLUŠKA (Ružomberok, SK) – Róbert LAPKO (Košice, SK) – Libor MAREK (Detroit, USA) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava, SK) – Milan SOVA (Bratislava, SK) – Jozef TIŇO (Bratislava, SK) – Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Dušan Rončák

Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľali Giovanni Claudio Bottini OFM, Hugh Connolly, Zuzana Očka-jáková a Lucilla Mária Tongel'ová SDR.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Upraveňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 6/2017.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Pád Ninive v Knihe proroka Nahuma

Iveta Strenková

Dokument *Inšpirácia a pravda Svätého písma* sa v tretej časti venuje výzvam týkajúcim sa výkladu Božieho slova. Jednou z nich je problematická otázka násilia v Biblii¹. Dokument explicitne nespomína Knihu proroka Nahuma, avšak už jej prvé prečítanie predstavuje pre vnímanie moderného čitateľa problémy etického charakteru. Biblický text veľmi živým spôsobom opisuje obliehanie a dobytie hlavného asýrskeho mesta, v ktorom nechýbajú vyjadrenia násilia a krutosti (Nah 2,4–3,19). Za neprijateľný je často považovaný opis trestu pre Ninive s použitím metaforického jazyka obnaženia ženy pred zrakom ľudí (3,5). Táto formulácia trestu – v tomto alebo iných prorockých textoch – viedla niekedy až k extrémnym pozíciám, akým je napríklad vyjadrenie D. Setel: „«pornografický» charakter objektivizácie ženy môže vyžadovať, aby takéto texty neboli ohlasované na verejnosti ako Božie slovo“². Navyiac, výrokom „Hľa, som proti tebe“ (tzv. *Herausforderungsformel* v 2,14 a 3,5) sú tieto skutky pripísané priamo Bohu, ktorého úvodný teofanický hymnus predstavuje ako Boha plného hnevu, Boha, ktorý sa chystá vykonať pomstu na svojich protivníkoch (1,2-8). Z tohto dôvodu bol Nahum v minulosti často označovaný ako „neetický“, „samolúby“ či „falošný“ prorok a jeho proroctvo za „šovinistické“³. Musíme uznať, že krátke tri kapitoly prekvapujú svojou osobitou silou. V posledných rokoch sa tejto prorockej knihe dostalo viac pozornosti a exegéti sa snažili skúmať text za pomoci rozličných metód a z rôznych perspektív⁴.

Záverečný verš orákula 3,1-7 hovorí o spustošení Ninive, čím spája proroctvo s konkrétnou dejinnou udalosťou, ktorá sa odohrala v roku 612 pred

¹ PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA, *Inšpirácia*, b. 104, 124-131.

² SETEL, *Prophets*, 95.

³ V úvode viacerých komentárov sú spomínané pozície bádateľov, ktoré boli dlhý čas veľmi kritické a skeptické vzhľadom na teologické poslanstvo prorockej knihy. Jej literárna a poetická kvalita popieraná nebola, práve naopak (porov. napr.: MASON, *Nahum*, 57-58; SPRONK, *Nahum*, 14).

⁴ Porov. PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA, *Inšpirácia*, b. 105.

Kr., keď po troch mesiacoch obliehania Babylončania a Médi dobyli mesto. Každé literárne alebo umelecké stvárnenie a spomienka dejinnej udalosti nie je jej čistým vyrozprávaním. Spájajú sa v ňom tri aspekty: „čo“ (dejinná udalosť) – „ako“ (forma, akou je udalosť spomínaná a vyrozprávaná) – „prečo“ (príčina či cieľ samotného diela, ktoré udalosť opisuje/vyobrazuje)⁵. Tento fakt je dobré mať na pamäti aj pri čítaní biblických textov. Ani kniha proroka Nahuma nezachytáva dejinnú udalosť kronikárskym spôsobom, ale interpretuje príčiny a motivácie pádu Ninive z teologickej perspektívy. Pád Ninive je predstavený poetickou formou cez metaforické vyjadrenia a iné charakteristické znaky poézie. Orákulum (vv. 1-7) – a prorocká kniha ako taká – je zároveň retrospektívnym pohľadom a hodnotením dlhého obdobia asýrskej hegemonie nad Izraelom, Judeou, ale aj inými krajinami, ako to explicitne vyjadruje posledný verš knihy: „Veď cez koho neprechádzala ustavične tvoja zloba?“ (v. 19). V našom príspevku sa pozrieme na niektoré výzvy, ktoré tento krátky prorocký spis predstavuje pre interpretáciu. Pokúsime sa predložiť teologické interpretácie problematických vyjadrení a obrazov pádu Ninive z perspektívy historiografie.

1 Ninive v historickom kontexte rozmachu Novo-asýrskej ríše (IX. – VII. stor. pred Kr.)

Skôr ako rozoberieme biblický text, ktorý hovorí o páde Ninive, predstavíme hlavné mesto v širšom kontexte premien a rozmachu asýrskeho impéria. Ninive ako posledné hlavné mesto impéria sa radí do série miest, ktorých založenie alebo nové prebudovanie odzrkadľovalo úspešné vojenské ťaženia, hospodárske zdroje a celkový rozmach Novo-asýrskej ríše. Ninive bolo hlavným mestom skoro jedno storočie, z ktorého posledné roky boli poznačené oslabením a rozpadom impéria. Mesto ležalo pri rieke Tigris na križovatke dvoch obchodných ciest, čím sa stalo bodom záujmu pre mnohých asýrskych kráľov už v Stredo-asýrskom období (Aššur-uballit I. 1363 – 1328 pred Kr.)⁶. Už vtedy bolo Ninive druhým mestom ríše s dôležitým chrámom zasväteným bohyni Ištar.

⁵ Porov. WINTER, *Royal Rhetoric*, 2-3; MACHINIST, *The Fall of Assyria*, 180.

⁶ Pre podrobnejšie štúdium tohto obdobia porov. STRONACH, *Metropolis*, 85-95; MATTHIAE, *Ninive*, 27-37; READE, *Ninive*, 395-396.

Význačný zlom v dejinách impéria a oživenie politickej moci zaznamenala Asýria v 9. stor. pred Kr. s nástupom dvoch kráľov, Aššurnasirpala II. (883 – 859 pred Kr.) a Salmanassara III. (858 – 824 pred Kr.). Vojenské ťaženia, ktoré títo kráľi vytrvalo podnikali počas dlhých období ich vlády, priniesli nemalý úspech. Značný rozdiel však bol aj medzi týmito dvoma kráľmi. Liverani poukázal na skutočnosť, že Aššurnasirpal II. znovu získal územia, ktoré mala Asýria v 13. – 12. stor. pred Kr., zatiaľ čo vláda Salmanassara III. môže byť označená ako expanzívna politika, ktorá rozšírila ríšu za jej „tradičné hranice“. Ambíciou tohto kráľa bolo pripojiť k impériu sýro-palestínske územie, ako aj získať kontrolu nad územím južnej Anatólie. Do obdobia vlády Salmanassara III. sa datujú prvé kontakty medzi Asýriou a Izraelom, aj keď nie sú priamo spomínané v biblických textoch⁷. Salmanassar III. otvoril cestu nasledujúcim kráľom a položil základy pre to, čo po vnútornej kríze nastalo s nástupom Tiglatpilessara III. (745 – 727 pred Kr.)⁸. Damask a veľká časť Izraelského kráľovstva zanikla. Koncom 8. stor. pred Kr. bola dobytá Samária a pričlenená k impériu ako provincia. V kráľovských análoch Sargona II. (721 – 705 pred Kr.) sa spomína, že prišiel až na ostrov Cyprus. Táto expanzívna politika pokračovala aj v 7. stor. v období kráľov zo sargonovskej dynastie: Sennacheriba (704 – 681 pred Kr.), Essarhadona (680 – 669 pred Kr.) a Aššurbanipala (668 – cca. 631 pred Kr.). V čase svojho najväčšieho rozmachu siahala Asýrska ríša od Babylónie a Elamu až po Egypt. Okrem provincií, ktoré Asýria vytvorila z dobytých území, je dôležité mať na pamäti aj vazalské štáty. Medzi ne patrila aj Judea, ktorá sa s kráľom Manassesom explicitne spomína v asýrskych análoch Essarhadona (RINAP 4, Essarhadon 001, Nineveh A: v 54–vi 1.) a Aššurbanipala (RINAP 5, Assurbanipal 006, Prism C: ii 25'-52'/ Assurbanipal 011, Prism A: i 68-74)⁹.

Táto expanzia a kontinuálna transformácia impéria nachádzala svoju viditeľnú formu v stavebných projektoch v centre Asýrie. Aššur, prvé hlavné mesto, zostalo dôležitým náboženským centrom, ale s nástupom Aššurnasirpala II. sa hlavným mestom stalo Kalach (dnešný Nimrud¹⁰) a zostalo ním po celých ďalších 150 rokov až po kráľa Tiglatpilessara III. Sargon II. sa rozhodol

⁷ Známy Čierny obelisk s výjavom a nápisom „Prijal som poplatok od Jehu, syna Omriho“ (RIMA 3, 88).

⁸ Porov. LIVERANI, Assyria, 213-215; porov tiež GRAYSON, Shalmaneser III [cit. 2017-01-27].

⁹ *The Royal Inscriptions of the Neo-Assyrian Period* [cit. 2017-02-15].

¹⁰ Ninive spolu s mestom Kalach sa spomínajú v biblickom rozprávaní Gn 10,11-12; porov. DUBOVSKÝ, *Genezis*, 288.

postaviť nové mesto. Dur-Šarukin (dnešný Khorsabad) bol postavený *ex nihilo*, a to počas krátkych desiatich rokov. Na realizácii nového urbanistického projektu, ktoré znamenalo enormnú kvantitu materiálu a ľudských pracovných síl, neodmysliteľne participovalo celé impérium¹¹. Nový kráľ si to mohol dovoliť aj vďaka situácii, ktorú zdedil po svojom predchodcovi¹². Rok po inaugurácii mesta však Sargon zomrel počas vojenskej výpravy, čo mohlo byť jedným z dôvodov, prečo sa Sennacherib rozhodol opustiť Dur-Šarukin a odísť do Ninive. V meste, ktorému stavebnými prácami venovali pozornosť aj predchádzajúci kráľi, Sennacherib zrealizoval ambiciózny projekt. Prebudoval ho a rozšíril tak, že sa jeho obvod zvýšil viac ako dvojnásobne. Ninive s rozlohou 750 hektárov dvojnásobne prevýšilo rozlohu predchádzajúcich dvoch hlavných miest: Kalach a Dur-Šarukin. Na vtedajšie časy to boli nezvyčajné rozmery¹³. Sennacherib tu postavil svoj rezidenčný palác, ktorému dal príznačné meno „palác bez rivalov“. V meste a jeho okolí zrealizoval komplex záhrad a parkov, prepracovaný zavlažovací systém (celkovo cca. 150 km akvaduktov, tunelov, priehrad¹⁴) a mestské hradby. Sennacherib sa týmto spôsobom predstavil ako kráľ, ktorého inšpiroval a výnimočnými schopnosťami obdaroval samotný boh múdrosti a umení Ea¹⁵.

Steny palácov boli zdobené reliéfmi, ktoré vyobrazovali stavebné práce, ale predovšetkým vojenské ťaženie kráľa: bitky, zajatcov a ich deportácie, prinášanie koristi a daní. Štúdium reliéfov ukazuje, že aj ich rozmiestnením v miestnostiach paláca bola dosiahnutá maximálna analytickosť v oslave víťazstiev vojenských ťažení¹⁶. Nesmierne rozmery mesta a dekoratívne bohatstvo neboli iba symbolom impéria, ale boli „podstatnou a integrujúcou súčasťou imperiálnej politiky Sennacheriba“¹⁷. Ponúkajú obraz asýrskeho kráľa, ktorý upevňuje a stabilizuje rozsiahle impérium a zároveň buduje a zveľadňuje jeho centrum¹⁸. Ninive zostalo až do jeho pádu hlavným mestom impéria ako administratívne, politické a vojenské centrum a mali v ňom svoje rezidencie aj nasledujúci kráľi Essarhadon a Aššurbanipal, ktorí rovnako prispeli k jeho následnej prestavbe.

¹¹ Porov. PARPOLA, Dur-Šarukin, 51.

¹² Porov. ALBENDA, *The Palace of Sargon*, 36.

¹³ Porov. STRONACH, Village to Metropolis, 97-103.

¹⁴ Porov. READE, Assyrian Geography, 61-72.

¹⁵ Porov. MATTHIAE, *L'arte degli Assiri*, 24; FRAHM, *The Great City*, 17.

¹⁶ Porov. MATTHIAE, *L'arte degli Assiri*, 173.

¹⁷ RUSSELL, *Sennacherib's Palace*, 261.

¹⁸ Porov. RUSSELL, *Sennacherib's Palace*, 266-267.

Po dosiahnutí najväčšieho rozmachu uplynulo iba niekoľko desaťročí, po ktorých sláva a nádhera Ninive boli zničené Médmi a Babylončanmi¹⁹. Postupné oslabenie, ktoré nastalo už počas vlády Aššurbanipala, a občiansku vojnu s bojom o trón po kráľovej smrti využil Nabopolassar. V Babylonii sa zmocnil trónu a počas nastávajúcich desiatich rokov upevňoval svoju vládu, aby začal ofenzívu. V roku 614 pred Kr. bolo Ninive prvýkrát vystavené obliehaniu, ktorému odolalo. V roku 612 pred Kr. však obliehaniu spojeného vojska Médov a Babylončanov podľahlo. Posledný asýrsky kráľ Aššur-uballit II. s kráľovskými dvoranmi a vojskom utiekol do Charanu, kde posledné bitky viedol s podporou Egyptanov. K úplnému zániku Novo-asýrskej ríše došlo potlačením posledného odporu v bitke pri Charane v roku 609 pred Kr.

Príčiny pádu impéria, ktoré dlhé obdobie vládlo na rozsiahlom území starovekého Blízkeho východu, interpretovali viacerí moderní bádatelia z hľadiska ekonomického, administratívneho i politického, či z pohľadu vojenskej stratégie. Avšak táto dejinná udalosť vyvolala reakcie a reflexie už vo vtedajšom svete, čoho svedectvom je aj Kniha proroka Nahuma. Tak ako biblická tradícia – predovšetkým Kniha proroka Izaiáša – zachytáva vzostup Asýrie, tak prorok Nahum predstavuje pohľad a teologickú interpretáciu jej pádu²⁰. V nasledujúcej časti priblížime niektoré teologické motívy tejto dejinnej udalosti.

2 Vybrané texty z Knihy proroka Nahuma

Výrok proti Ninive (Nah 1,1) je v samotnej knihe rozdelený do troch rečí²¹. Opis zničenia asýrskeho hlavného mesta so záverečnou posmešnou rečou, v ktorej je použitá metafora leva, nachádzame v prvom orákule (2,4-14). Tretie orákulum začína opis zničenia prirovnaním s mestom Tébe (3,8-19). Východným textom pre náš rozbor bude druhé orákulum proti Ninive, ktorým sa začína tretia kapitola (vv. 1-7). Text predstavuje druh žalospevu nad

¹⁹ Z rozsiahlej literatúry, ktorá sa venuje obdobiu posledných rokov Novo-asýrskej ríše, porov. napr. BORGER, *Mesopotamien*, 62-76; BORGER, *Der Aufstieg*, 59-78; VON SODEN, *Aššuretellilani*, 241-255; ZAWADZKI, *The Fall of Assyria*, 23-63; KUERT, *The Ancient Near East*, 540-546; READE, *Why did the Medes*, 149-156; GLASSNER, *Mesopotamian Chronicles*, 214-225.

²⁰ Peter Machinist konštatuje, že Nahum predstavuje vedomé uzatvorenie Izaiášovej tradície (porov. MACHINIST, *The Fall of Assyria*, 179-195).

²¹ Porov. FABRY, *Nahum*, 88.

mestom, v ktorom je položený dôraz na motivácie jeho zničenia a spustošenia²². Orákulum môžeme rozdeliť nasledovne:

- vv. 1-3: Invektíva a hrozba
- v. 4: Motivácia
- vv. 5-7: Rozsudok a trest

2.1 Mesto postavené a upevnené násilím

V úvodnej invektíve po zvolaní „Beda“ nasledujú tri pomenovania mesta, ktoré sú zavŕšené výrokom o neustálom plienení (v. 1). Je pozoruhodné, že prorok nezačína oslovením mesta jeho menom. Meno používa až v záverečnom tvrdení o jeho spustošení (v. 7). Epiteta Ninive vo v. 1 metaforickým jazykom poukazujú na jeho zločinné konanie.

הוי עיר דמים	Beda, mesto krvi,
בְּלֵה פֶחֶשׁ פָּרַק מְלֶאָה	samá pretváarka, plné lupu,
לֹא יָמִישׁ טָרָף	neustáva (hromadenie) koristi.

Pomenovanie „mesto krvi“ v prvom rade evokuje násilie a krutosť, ktoré sprevádzajú vojnové ťaženia. Používanie zbraní, hrozby, mučenie, prítomnosť vojenských pevností na dobytých a pričlenených územiach môžu byť iba potvrdené a zahrnuté do interpretácie tejto syntagmy.

Dôležitým textom pre interpretáciu tohto pomenovania Ninive z hľadiska intertextuality sa javí text Hab 2,12²³, v ktorom je téma explicitne prítomná: „Beda tomu, kto buduje mesto krvou a osadu upevňuje nepravosťou!“ Syntagma je tu rozšírená o sloveso בנה „stavat“ a predložku ב, ktorá určuje podstatné meno „krv“ ako prostriedok činnosti. Proroctvo Habakuka vrhá svetlo na pochopenie oslovenia pre Ninive aj z ďalšieho dôvodu. Tak ako prorok Nahum reflektuje obdobie hegemonie mocnej Novo-asýrskej ríše, tak prorok Habakuk sa zaoberá otázkou začínajúcej a rastúcej moci Novo-babylonského impéria. Jedno z piatich orákulí „Beda“ v nasledujúcom verši hovorí o identite utláčaných. Tí, ktorí sa umárajú pri realizácii stavebných projektov, nie sú iba jednotlivci, ale celé národy (v. 13). Toto rozširuje perspektívu pochopenia. Ak anonymný arogantný muž v Hab 2,5

²² Porov. PETERSON, *Nahum*, 88; BECKING, *Passion*, 14-15; SWEENEY, *Prophets*, 441; O'BRIEN, *Nahum*, 140.

²³ Pre vzťah intertextuality medzi dvoma prorockými knihami porov. SPRONK, *Nahum*, 8; FABRY, *Nahum*, 100-101.

predstavuje babylonského kráľa, tak vykonanú nespravodlivosť je potrebné chápať v medzinárodných rozmeroch. „Stavba mesta krvou a nepravosťou“ je vyjadrením upevňovania vlády, politickej a ekonomickej moci. Tie sa potom stávajú viditeľnými v impozantných projektoch a stavbách vo vnútri impéria. Túto interpretáciu potvrdzuje súhrnný pohľad na všetkých päť orákulí „Beda“ u Habakuka z perspektívy subjektu, ktorý trpí nepravosťou, a druhu podstupenej nepravosti:

	Subjekt znášajúci nespravodlivosť	Skutok utláčateľa
2,5	Národy a ľudia (עַמִּים/גוֹיִם)	Arogancia (גָּבַר יְהִיר) Nenasytosť a žiadostivosť (שָׁבַע+לֹא)
2,6b-8	Mnohé národy (גוֹיִם רַבִּים)	Plienenie a drancovanie (שָׁלַל)
2,9-11	Mnohé národy (עַמִּים רַבִּים)	Nespravodlivý zisk, vydieranie (בָּצַר+בַּצַּע) vraždy (קָצַה/יַעֵץ)
2,12-14	Ľudia a rody (לְאָמִים/עַמִּים)	Plienenie, násilie, prelievanie krvi (עָרַף/הָדָמָם)
2,15-17	Libanon (לְבָנוֹן) a jeho obyvatelia	Utláčanie, násilie, ničenie (שָׁד/חָמַס) prelievanie krvi (הָדָמָם+חָתַת)

Ďalší biblický text, v ktorom je odsúdená vina zodpovedných vládncích vrstiev v spoločnosti a ktorý na poukázanie tejto nepravosti používa syntagmu o stavbe mesta krvou a nepravosťou, je Mich 3,9-12. Zatiaľ čo v Knihe proroka Habakuka utláčateľ zostáva anonymný, prorok Micheáš sa priamo obracia na vládnuce skupiny v Izraeli a jasne deklaruje ich zodpovednosť za to, že prekrúcajú právo (v. 9). Prorok poukazuje na to, že vzťahy sú regulované a motivované vlastnými záujmami a túžbou po osobnom zisku (v. 11). Osoby, ktoré majú moc a ktoré majú garantovať a vykonávať právo a poriadok v krajine, dovolili, aby násilie preniklo do všetkých oblastí života spoločnosti²⁴. Tento stav prorok v závere opisuje ako neprítomnosť milosrdného a spravodlivého v krajine, lebo všetci sledia po krvi druhého (7,2).

Zneužitie moci, rozšírenie nespravodlivosti a násilia sú rovnako prítomné v texte proroka Ezechiela, kde to isté pomenovanie „mesto krvi“²⁵ je aplikované na Jeruzalem (Ez 22,2; 24,6.9). Zločin je v 22. kapitole opakované

²⁴ Porov. VARŠO, *Abdiáš*, 221-234.

²⁵ Rozdiel vzhľadom na analyzovaný text (Nah 3,1) je v determinácii podst. mena v pozícii *nomen rectum* členom (עִיר הַדָּמָם).

vyjadrený ako „prelievanie krvi“ (vv. 3.4.6.9.12.27) a dotýka sa rôznych oblastí života: rodinnej, právnej, kultovej, spoločenskej. Vo vv. 23-31 je zjavné, že za túto situáciu sú zodpovedné vládnuce kruhy v spoločnosti, ktoré kryjú, podnecujú a uskutočňujú násilie (נְשִׂיאוֹת²⁶ [v. 25], פְּהָגִים [v. 26], שָׂרִים [v. 27], נְבִיאִים [v. 28], עַם הָאָרֶץ [v. 29]). Prorok, ktorý sa inšpiroval textom proroka Nahuma²⁷, hodnotí a interpretuje tieto zločiny ako príčinu obliehania a zániku Jeruzalema a deportácie jeho obyvateľov (24,1-14).

Tento krátky pohľad na súvisiace biblické texty nám dovoľuje interpretovať pomenovanie Ninive, a tým aj príčiny jej pádu, ako vyjadrenie imperialistickej expanzie Asýrie. Do tohto vyjadrenia sú zahrnuté tak krutosti vojenských ťažení, ako aj mnohé nepravosti a nespravodlivé vládnuce postoje. Stavebné projekty v jadre impéria sú iba jedným z aspektov imperialistickej tendencie, ale nie nedôležitým, lebo predstavujú jej viditeľnú formu. Nahum považuje veľkolepú krásu a bohatstvo Ninive – plného zlata, striebra a drahých predmetov (Nah 2,10) – za ovocie vojenských výprav, nepretržitého násillia, vykorisťovania a plienenia. Ďalším aspektom, na ktorý texty poukazujú, je zneužívanie moci. Je zaujímavé pozorovať, že vzhľadom na ostatné analyzované texty Nahum až na konci proroctva explicitne spomína zodpovedných za páchané násilie: úradníkov kráľovského dvora, hodnostárov, pisárov a samotného asýrskeho kráľa (3,16-19). Z pohľadu Nahuma Ninive, ktoré vo svojej arogancii ničilo celé národy, nemohlo ďalej existovať.

2.2 *Politika vykorisťovania*

Druhý aspekt, ktorému budeme venovať pozornosť, veľmi úzko súvisí s predchádzajúcim. Nahum obviňuje hlavné mesto z plienenia, ktorým je mesto naplnené מְלֶאכָה פְּרָץ. Toto drancovanie sa z pozície utláčaných javí ako nekončiace: לֹא יִמֵּשׁ טָרַף „neustáva (hromadenie) koristi“. Obidva použité pojmy – טָרַף a פְּרָץ – sa vzťahujú na silu, ktorá trhá.

²⁶ V Ez 22,25^{MT} číta נְבִיאִים, avšak z dôvodu, že proroci sú spomínaní neskôr vo v. 28, exegéti vo všeobecnosti akceptujú preklad LXX (οἱ ἀφηγοῦμενοι) a emendujú slovo na נְשִׂיאוֹת (porov. Elliger v *BHS*, ZIMMERLI, *Ezekiel*, 521; BLOCK, *Ezekiel*, 720).

²⁷ Ez 22,2; 24,6.9 sú jediné výskyty tejto syntagmy v hebrejskej Biblii, okrem textu Nahuma.

2.2.1 Metafora leva

Keďže Nahum v 3,1 používa už piaty a poslednýkrát slovesný koreň טרף, z čoho môžeme usudzovať, že nejde o náhodný výber, zastavíme sa práve pri tomto pojme. Použitie v invektíve, ktorá otvára novú časť proroctva, sa vzťahuje a odvoláva na metaforu leva, ktorou sa ukončilo predchádzajúce orákulum (2,12-14):

אֵיִה מְעוֹן אַרְיֹת	12	Kde je brloh levov
וּמְרֻעָה הוּא לְפָפְרִים		a pastva pre levíčatá,
אֲשֶׁר הָלַךְ אַרְיָה לְבִיא שָׁם		kde chodil lev <i>i</i> levica ²⁸ ,
גִּיר אַרְיָה וְאִין מְחַרֵּיד		mlád'atá leva a nikto ich neplašil?
אַרְיָה טָרַף בְּדִי גְרוֹתָיו	13	Lev <u>trhá</u> pre svoje mlád'atá
וּמְחַנֵּק לְלִבְאֵתָיו		a hrdúsi pre svoje levice.
וְיִמְלֵא־טָרַף הַרְיֹו		Naplňa <u>korist'ou</u> svoje brlohy
וּמְעַנְתָּיו טָרְפָה		a svoje príbytky <u>úlovkom</u> .
הֲגִי אֵלַיִךְ	14	Hľa, som proti tebe,
נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת		výrok Pána zástupov:
וְהִבְעַרְתִּי בְעֶשֶׂן רִכְבָּה		spálim na dym jej ²⁹ vozy
וּכְפִירֶיךָ תֹאכַל חֶרֶב		a tvoje levíčatá požerie meč!
וְהִכְרַתִּי מֵאַרְצְךָ טָרְפָה		Odnesiem z krajiny tvoju <u>korist'</u>
וְלֹא־יִשְׁמַע עוֹד קוֹל מְלֹאכְכָה		a nebude viac počuť hlas tvojich poslov.

V týchto troch veršoch sa slovesný koreň טרף opakuje štyrikrát, tak v slovesnej, ako aj v dvoch nominálnych formách (טָרַף/הַרְיָה). Najvyšší výskyt daného koreňa je zaznamenaný v Knihe proroka Ezechiela (11-krát), v Knihe

²⁸ Tento text potvrdzujú rukopisy z Qumránu (4QpNah) a z Wâdi Murabba'at. Preklady LXX, Vulgáty a syrsky preklad predpokladajú hebr. text s následnou vokalizáciou לְבוֹא „pre prichádzanie“. Komentár *BHQ* navrhuje ďalšiu hypotézu: „The Masoretic text, which probably = לְהִבִּיא, with elision of ה, is more appropriate to the context (the lion goes out – הֵלַךְ – to farage)“ (p. 112*). Podľa našej mienky je vhodnejšie čítať MT „levica“, nakoľko je tým kompletne zachovaná metafora „rodiny leva“: lev, levica, levíčatá. Levica a levíčatá sa spomínajú hneď v nasledujúcom verši.

²⁹ MT טָרַף so suffixom ž. r. v 3. os. „jej vozy“ už LXX preložila jako πλῆθος σου s významom „tvoj zástup“, „tvoje veľké množstvo (ľudí)“, a to aj v zmysle radového vojska (porov. PANCZOVÁ, *Grécko-slovenský slovník*, 1006). MT je však potvrdený Vg *quadriges eius*. Z tohto dôvodu aj na tomto mieste boli navrhnuté viaceré emendácie. *BHQ* navrhuje ako najstarší overený text čítať רִיבְכָה „tvoje veľké množstvo (ľudí)“ ako je zachovaný v preklade LXX. Ponechávame však ťažšiu lektúru podľa MT.

žalmov (8-krát) a v Knihe Jób (6-krát)³⁰. Ak však berieme do úvahy rozsah týchto kníh, tak v porovnaní s päťnásobným výskytom v krátkom spise Nahuma je evidentné, že tu ide o zámerné použitie. To môžeme tvrdiť aj ohľadne použitia slov, ktoré v Biblii označujú leva. Zo siedmich známych pojmov Nahum používa päť: אָרִי, כְּפִיר, אֶרְיָה, לְבִיא, גֹּרִי. Nie je naším zámerom analyzovať metaforu podrobne a vyčerpávajúcim spôsobom, ale chceme sa pozrieť na jej funkciu z perspektívy obvinenia Ninive (Nah 3,1).

Metafora leva je použitá predovšetkým na opis nepriateľov v mnohých biblických textoch, ktoré opisujú rôzne aspekty a fázy lovu predátora od počiatočného revu až po jeho odpočinok. Lev reve (הגה, נער, נהם, שאג) [+נתון] קוּל³¹, zdvíha sa na lov (קום, נשא v *hitpael*; גאה, מן+עלה)³², číha v úkryte (ארב alebo במִסְתָּר+ישב)³³, prenasleduje korisť a napáda ju (צוד, נדה v *hifil*, רוץ v *hifil*, זנק v *piel*, בוא, מצא, מלא, שוב+לא)³⁴, chytí korisť (חטף, אחז, לכד)³⁵, smrteľne ju zraní (רמס, חנק v *piel*)³⁶, usmrť (מות v *hifil*, נכה v *hifil*, הרג, רצח v *nifal*, שלם v *hifil*)³⁷, odnesie na bezpečné miesto, naplňa ňou brlohy (נשט, פלט v *hifil*, פרק, מלא v *piel*+חר)³⁸, žerie, drví, trhá a roztrhá korisť na kusy (אכל, טרף, שתה, להט, שחת)³⁹, líha si a odpočíva na bezpečnom mieste (רביץ, שכב, כרע, בטח, spojenia: מִי אֵין מִחְרִיד?⁴⁰). Je vhodné podotknúť, že ani v jednom biblickom texte nenachádzame spolu opis všetkých fáz lovu. Na jednej strane môžeme vidieť, že už aj čiastkové opisy sú postačujúce na všeobecné a celkové vyjadrenie nebezpečenstva, hrozby či strachu obeti, na druhej strane však sme presvedčení, že autori textov práve týmto parciálnym použitím dávajú niektorému

³⁰ Porov. WAGNER, טָרַף, 351.

³¹ Nasledujúce citácie nie sú vyčerpávajúce. Prinášame iba tie, kde sa vyskytuje niektorý z pojmov leva. V mnohých textoch však nachádzame alúzie na predátorskú aktivitu bez explicitného menovania predátora. Porov. Sdc 14,5; Jób 4,10; Ž 22,14; 104,21; Prís 19,12; 20,2; 28,15; Iz 5,29; 31,4; Jer 2,15; 12,8; 51,38; Ez 22,25; Oz 11,10; Am 3,4,8; Sof 3,3; Zach 11,3.

³² Porov. Nm 23,24; Jób 10,16; Iz 35,9; Jer 4,7; 49,19; 50,44.

³³ Porov. Ž 10,9; 17,12; Nár 3,10.

³⁴ Porov. Dt 33,22; 1Sam 17,34; 1Kr 13,24; 20,36; Jób 10,16; Prís 30,30; Jer 50,17.

³⁵ Porov. Ž 10,9; Iz 5,29; Am 3,4.

³⁶ Porov. 1Kr 13,26; Jób 4,10; Ž 22,14,22; 35,16-17; 57,5; 58,7; Iz 38,13; Jer 50,17; Joel 1,6; Am 3,12; Mich 5,7; Nah 2,13.

³⁷ Porov. 1Kr 13,24,26; 20,36; 2Kr 17,25,26; Prís 22,13; Iz 38,13; Jer 5,6.

³⁸ Porov. 1Sam 17,34; Ž 7,3; Iz 5,29; Oz 5,14; Nah 2,13.

³⁹ Porov. Nm 23,24; Dt 33,20; Jób 4,11; 38,39; Ž 7,3; 17,12; 22,14; 57,5; Jer 2,30; 50,17; Ez 19,3,6; 22,25; Oz 5,14; 13,7-8; Am 3,4; Mich 5,7; Nah 2,13.

⁴⁰ Porov. Gn 49,9; Nm 24,9; Prís 28,1; Ez 19,2; Nah 2,12.

z aspektov vyniknúť viac. Z tohto krátkeho prehľadu môžeme usudzovať, že Nahum zdôrazňuje záverečné fázy predátora od hrdúsenia po nerušené odpočívanie. Určite aj rev leva, číhanie na korisť alebo napadnutie evokujú strach, ale v danom prípade má obeť ešte stále istú možnosť úteku pred nebezpečenstvom. Zdá sa, že opis Nahuma sa sústreďí na nemožnosť úniku a poukazuje na stálu prítomnosť ničenia. Nahumovo použitie metafory prirovnáva tiež subjekt, podstupujúci nepravosť, k zveri, na ktorej lev stojí a uhryznutím do krku jej zabráni dýchať, čím ju usmrcuje⁴¹. Hebr. sloveso חנק v *piel* sa nachádza iba na tomto mieste (2,13) a okrem surovosti a krutosti vyjadruje totálne zničenie druhého. Potom prichádza k trhaniu (טרף) a tým zabezpečeniu potravy pre celú svorku. Je dôležité mať na pamäti, že korisťou v tomto metaforickom jazyku nie je iba jednotlivец, ale celý národ.

Pojmy v invektíve a v metafore leva vyjadrujú ničivú silu, ktorá je použitá pri obohacovaní sa na úkor iných, čo si môžeme všimnúť zo samotného lexikálneho výberu. V texte nenachádzame slová typické pre sémantické pole vojenského plienenia (בזז, שָׁלַל, שָׁסַס/שָׁסָה, לָקַח, נָשַׂא)⁴², čo ukazuje, že viac ako odnesenie vojenskej koristi po dobytí územia prorok odsudzuje tvrdú a násilnú politiku drancovania. Nahum predstavuje prirodzenosť Asýrskeho impéria v jej desivej sile: impérium sa živí tým, že zabíja, ničí a trhá celé národy.

2.2.2 Neustále a vzrastajúce násilie

Slovné spojenie v invektíve proti Ninive לֹא יִמִּישׁ טָרְף (Nah 3,1) je tvorené slovesom מִישׁ/מִישׁוּ v 3. os. muž. r. v sg. Ak akceptujeme prvý význam slovesa, môžeme text preložiť intransitívnym slovesom „vzdialiť sa“. Vo svojich výskytoch je sloveso často spojené s predložkou מִן, určujúcou miesto⁴³, z ktorého sa subjekt (ne-)vzdďaľuje. V texte proroka Nahuma miesto nie je explicitne špecifikované. Ak predpokladáme, že je zamlčané, text môžeme preložiť „nevzdďaľuje sa korisť“. Toto poetické, stručné a výstižné vyjadrenie

⁴¹ Cathcart vo svojej štúdii spomína dva archeologické nálezy, ktoré vyobrazujú tento moment. Prvý pochádza z čias Sargona II. (715 pred Kr.) a vyobrazuje levicu, ktorá stojí na krku muža. Druhý je oveľa starší, datovaný do 3. tisícročia pred Kr., a vyobrazuje leva, ktorý v zuboch zoviera býka (porov. CATHCART, *Nahum*, 107-108).

⁴² Porov. *DCH* II, 134.

⁴³ Porov. Ex 33,11; Nm 14,44; Joz 1,8; Sdc 6,18; Job 23,12; Ž 55,12; Prís 17,13; Iz 46,7; 54,10; 59,21. V Ex 13,22 je použitá predložka מִן, v Jer 31,36 מִן־מִן a v Zach 14,4 koncovka smeru. V Jer 17,8 (לֹא יִמִּישׁ מִן־מִן) je jediné miesto, kde za slovesom nasleduje predložka מִן + viazaný infinitív iného slovesa, čo vyjadruje ukončenie činnosti.

zaznamenalo množstvo prekladov⁴⁴. Avšak, podľa našej mienky, je miesto zamlčané zámerne a v preklade uprednostňujeme druhý význam slovesa: „neustáva (hromadenie) koristi“. Prostredníctvom tohto vyjadrenia nie je natoľko zdôraznená priestorová dimenzia – obsiahnutá v predchádzajúcom obvinení „(mesto) plné lupu“ –, ako skôr časová dimenzia neprestajného plienenia a drancovania. Vystihuje to aj slovesná forma *jigtol*, ktorá vyjadruje, že činnosť je považovaná za neukončenú a stále prebiehajúcu⁴⁵. Ninive je obvinené z neustáleho vykorisťovania každej časti impéria. Nahromadené bohatstvo v centre Asýrie bolo ovocím vojnových koristi alebo prinášaných daní a poplatkov z už pričlenených krajín, ktoré boli provinciami alebo vazalmi impéria. Tento aspekt neustáleho a kontinuálneho plienenia je vyjadrený aj v poslednom verši proroctva prostredníctvom príslovky ַיִמְנֶה „Veď cez koho *ustavične* neprechádzala tvoja zloba?“ (v. 19).

V tomto bode sa vráťme na chvíľu k metafore leva, ktorou sme sa zaoberali vyššie. Veľmi príznačné je jej použitie v texte Proto-Izaiáša na postupujúce asýrske vojská (5,26-30)⁴⁶. Peter Machinist vo svojich štúdiách poukázal na lexikálne a teologické prepojenie medzi prorockými textami Izaiáša a Nahuma. Autor konštatuje, že prepojenia a alúzie v Knihe proroka Nahuma tvoria „vedomé uzatvorenie Izaiášovej tradície a potvrdenie nádeje, ktorá bola ohlásená storočie predtým“⁴⁷. Text proroka Izaiáša reflektuje ničivú silu, ktorá sa s vojskom Tiglatpilessara III. neohrozene približovala k Izraelu v druhej polovici 8. stor. pred Kr. Prorok opisuje každú zložku vojska ako nepremožiteľnú a opis vyústi do použitia metaforického jazyka (v. 29). Obidva prorocké texty si teda poslúžili tou istou metaforou, ale ak ich čítame v paralele

⁴⁴ Prinášame niekoľko príkladov prekladov, z ktorých si môžeme všimnúť, že podst. m. ַיִמְנֶה nie je všade považované za podmet vety: „Prey doth not depart“; „da cui non viene a mancare preda“; „Prey is not lacking“; „Never empty of prey“; „The prey never ceases“; „Mai sazia di spoglie“; „It never lacks prey = (Its) prey not depart“; „non recedeva dalla preda“; „Prey never fails to be present“; „Nicht weicht (von ihr) die Beute“; „Mai sazia di depredate“; „Never without prey“ (vzhľadom k citáciám: MAIER, *The Book of Nahum*, 290; RINALDI – LUCIANI, *I Profeti*, 65; CATHCART, *Nahum*, 115; WATTS, *Nahum*, 115; SMITH, *Micah–Malachi*, 85; BONORA, *Nahum*, 62; PATTERSON, *Nahum*, 82.87; CARBONE – RIZZI, *Nahum*, 306; SPRONK, *Nahum*, 118; FABRY, *Nahum*, 183; SAVOCA, *Naum*, 80; CHRISTENSEN, *Nahum*, 329).

⁴⁵ V metafore leva sú zase použité pričastia (Nah 2,13).

⁴⁶ Aj keď text explicitne nespomína Asýriu, medzi odborníkmi existuje všeobecná zhoda v uznaní, že text Izaiáša reflektuje a odpovedá na novú situáciu na geopolitickej scéne starovekého Blízkeho východu.

⁴⁷ MACHINIST, *The Fall of Assyria*, 184. Porov. aj MACHINIST, *Assyria*, 735-736.

a porovnáme, vystupujúce rozdiely v opise Asýrie na vzostupe (Iz) a na konci jej moci (Nah) sú pozoruhodné:

Iz 5,29	Nah 2,12-13 a 3,1b
Lev reve (נהם/שאג)	Lev trhá (טרף)
Uchytí korisť (טרף+אחז)	hrdúsi (חנק)
Odnesie do bezpečia (טלטל al <i>hifil</i>) (zamlčaná: korisť; טרף)	naplní (מלא) brlohy a jamy korisťou (טרף) úlovkom/roztrhanou zverou (טרפה) lupom (פּרָק)
nikto (mu ju) nevytrhne (וְאִין מְצִיל)	Nikto (ich) nevyplaší (וְאִין מְחַרֵּיד) Neustáva (hromadenie) koristi (לֹא יִמִּישׁ טֶרֶף)

Môžeme vidieť, že Nahum nadviazal na prorockú tradíciu, ktorú vo svojom metaforickom opise ďalej rozvíja a obohacuje. Nespomína viac počiatočnú fázu lovu prítomnú u Iz, keďže severné kráľovstvo bolo pričlenené k ríši ako provincia a Judea bola už viac ako jedno storočie vazalom Asýrie. Aby však zdôraznil zločin Ninive, používa vyjadrenia, v ktorých zaznamenávame väčšie násilie a krutosť. Lev nielen uchytí korisť, ale ju trhá na kusy, drví a hrdúsi. Nielenže odnesie korisť do bezpečia, ale naplní korisťou a lupom brlohy. Nielenže nikto nie je silnejší, aby mu korisť vytrhol a vyslobodil ju, ale svorku levov sa nikto neodváža vyrušiť. Poetický opis necháva čitateľa vytušiť, že prorok už neinterpretuje prvotný kontakt s impériom, ale dlhodobú skúsenosť vazalskej krajiny, kde si nikto nedovolí odporovať vládnucej moci, a tak vykorisťovanie, drancovanie a každý druh neprávosti, ktorý predstavuje tento metaforický opis, v krajine nerušene pokračuje.

V perspektíve Nahuma Asýria od momentu, keď vo svojich počiatkoch moci zrevala dychtivo po svojej koristi (Iz 5,29), bez prestania pokračovala v systematickom plienení až do svojho pádu (Nah 3,1). Tak epitetom „(mesto) plné lupu“, ako aj jeho krátkou záverečnou charakteristikou vo výroku „Beda“ prorok poukazuje na stále prítomné zločinné konanie nenásytnej Asýrie. Posledný verš metafory leva, uvedený výrokom „Hľa, som proti tebe“, oznamuje ukončenie tohto násillia Bohom (2,14). Je vyjadrené formou odpłaty,

ktorá môže pre súčasného čitateľa znieť rovnako problematcky. Boh ukončuje nepretržité násilie, ktoré utláčani neboli schopní sami ukončiť, tým, že zničí vozy a potomstvo (levičatá) vydá meču; korisť bude z krajiny odnesená a umlknú hlasy, ktoré ohlasovali víťazstvá Asýrie.

2.3 Odhalenie pravdy

Posledný aspekt, ktorému sa chceme venovať v rámci náročnej otázky násilia prítomného v biblických textoch, sa nachádza v metaforickom vyjadrení trestu obnaženia personifikovaného Ninive (Nah 3,5). Tento text, ako sme už v úvode spomínali, je pre moderného čitateľa neprijateľný. Problematickým ho robí aj prvotný prístup z hermeneutického hľadiska, kde je spájaný s dnešným (sexuálnym) násilím páchaným na ženách. Je dôležité začať samotným textom a snažiť sa pochopiť, čo mal autor v úmysle komunikovať.

הַנְּנִי אֵלֶיךָ	⁵	Hľa, som proti tebe,
נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת		výrok Pána zástupov:
וְגִלִּיתִי שׁוֹלֵךְ עַל-פָּנֶיךָ		Zdvihnem ti sukňu až nad tvoju tvár
וְהִרְאִיתִי גוֹיִם מְעַרְךָ		a ukážem národom tvoju nahotu
וּמַמְלַכּוֹת קְלוֹנֶךָ		a kráľovstvám tvoju hanbu.
וְהִשְׁלַכְתִּי עָלֶיךָ שִׁקְצִים	⁶	Vrhnem na teba špinu
וְנִבְלַתִּיךָ		a potupím ťa,
וְשִׁמַּתִּיךָ כְּרֵאִי		a urobím ťa divadlom.
וְהָיָה כָּל-רֹאֵיךָ	⁷	Každý, kto ťa uvidí,
יָדוּד מִמֶּךָ וְאָמַר		utečie od teba a povie:
שָׂדֵדָה נִינְוֶה		„Zničené je Ninive!
מִי יְנוּד לָהּ		Kto bude žiaľiť nad ním?“
מֵאַיִן אֶבְקֶשׁ מְנַחֲמִים לָךְ		Kde nájdem tešiteľov pre teba?

Prorok uvádza trest opäť prostredníctvom *Herausforderungsformel*: „Hľa, som proti tebe“ (v. 5) a konanie Boha proti Ninive je vyjadrené piatimi slovesami, teda činmi, ktorých predmetom je Ninive: zdvihnúť sukňu, ukázať nahotu, vrhnúť špinu, potupiť a urobiť divadlom. Je potrebné mať na pamäti, že trest je právnym následkom spáchaného zločinu, a teda obraz Boha, ktorý tu prorok rozvíja, je obraz sudcu, ktorý ochraňuje a bráni život. V trestajúcom akte je prítomný princíp odplaty, podľa ktorého ten, kto konal nepravosť, podstupuje trest priamo úmerný spáchaným nepravostiam. Opis trestu tak úzko súvisí aj s prechádzajúcim veršom – motiváciou (v. 4), odhaľuje zločin Ninive a tým aj dôvod jej pádu.

2.3.1 Boh odhaľuje

Obnaženie personifikovanej Ninive je prvou časťou trestu. Analogické texty nájdeme predovšetkým u prorokov, ktorí opisujú vzťah Boha k Izraelu manželskou metaforou (Jer 13,22.26; Lam 1,8-9; Ez 16,36-39; 23,10.18.29; Oz 2,5.11-12).

Z lexikografického hľadiska je najbližší text proroka Jeremiáša, ktorý hovorí o treste pre Jeruzalem:

Nah 3,4a.5	מַעֲרָף וּמַמְלָכוֹת קְלוֹנָה	וְהִרְאַתִּי גֹיִם	שׁוֹלֵיךְ עַל־פְּנֵיךְ	וְגַלִּיתִי	מֶרֶב זְנוּנֵי זֹנָה
Jer 13,22	עַקְבֵיךְ	נִתְמַסֵּו	שׁוֹלֵיךְ	נִגְלוּ	כְּרֵב עֲזֹנָה
Jer 13,26	קְלוֹנָה	וְנִרְאַהּ	שׁוֹלֵיךְ עַל־פְּנֵיךְ	וְגַמְ־אַנִּי חֲשַׁפְתִּי	

Vo v. 22 sa nachádza syntagma גלה „odhalit“ v *nifal* + predmet שׁוֹלֵיךְ, ale bez nasledujúceho predložkového určenia miesta עַל־פְּנֵיךְ „nad tvoju tvár“, ktoré sa objavuje vo v. 26. Tu je sloveso גלה nahradené slovesom הִשָּׂה „odhaliť“, vyzliecť“.

U Ozeáša výstraha a Pánova výzva na zmenu (Oz 2,5) nebola vypočítaná, a tak Pán pristupuje k trestu. Odníma žene obilie, mušt, vlnu a ľan, dary, ktorými si žena zakrývala svoju nahotu, a následne ju vystavuje pohľadu jej milencov (vv. 11-12)⁴⁸. Podobný postup konania nachádzame aj v ostatných citovaných textoch. Rozdiel v porovnaní s nimi je zjavný, keďže potrestaná žena v metaforickom obraze manželstva zastupuje Izrael, zatiaľ čo v metafore u Nahuma je ňou cudzí, nepriateľský národ. V tomto zmysle je najbližším súvisiacim textom opis trestu pre Babylon (Iz 47,2-3).

Čo znamená v treste pre Ninive slovné spojenie „zdvihnúť sukňu až nad jej tvár“? Niektorí exegeti považujú podst. m. שׁוֹלֵיךְ za eufemistické vyjadrenie pre genitálie ženy. Ak použité sloveso גלה preložíme prvotným významom „odhaliť“, zostáva nezodpovedaná otázka, aký význam má predložkové určenie „nad tvoju tvár“. Preklad má zmysel v prípade, že celú syntagmu עַל־פְּנֵיךְ שׁוֹלֵיךְ považujeme za eufemizmus. Problém syntaxe zaniká, ak sa podst. menu שׁוֹלֵיךְ pripíše jeho druhý význam „okraj šiat“⁴⁹. Prvý význam zdôrazňuje viac objekt odhalenia, druhý zasa samotný akt. Avšak ani v druhom prípade vyjadrenie nie je o nič jemnejšie. Ak si predstavíme, že spodný okraj oblečenia je vyzdvihnutý

⁴⁸ Porov. VARŠO, *Ozeáš*, 74-76.

⁴⁹ Pojem sa používa na opis kňazského odevu v Ex 28,33[bis].34; 39,24.25.26, ale tiež pre rúcho PÁNA, ktoré naplnilo chrám vo videní Izaiáša (6,1).

nad najvyššiu časť tela, znamená, že ide totálne odhalenie nahoty, od spodku až po vrch. Ak trest v metaforickom vyjadrení spočíva v odkrytí oblečenia, je vhodné sa pozrieť, čo oblečenie symbolizuje. V prvom rade znamená ochranu, a tak vykonaným trestom personifikované Ninive ostáva nechránené. Z antropologického, spoločenského a kultúrneho hľadiska však oblečenie a dekorácia predstavujú aj úlohu spoločenského postavenia, bohatstva a príslušnosti k istej skupine. Sú vyjadrením identity jednotlivca či skupiny⁵⁰. Oblečenie ako vonkajší znak zohráva tiež významnú úlohu vo vzťahu k iným. Chce sa ním niečo komunikovať, odovzdať istý odkaz prostrediu. Ak berieme do úvahy túto symbolickú hodnotu oblečenia a nezabúdame, že prorok v Nah 3,4 nazval Ninive טִּיבַת הַיָּרֵךְ „pôvabne krásna“, môžeme vidieť, ako trest zodpovedá zločinu. Personifikované mesto sa snažilo zapôsobiť na národy, zvädzalo ich svojou krásou a komunikovalo falošné posolstvo svojho *statusu*, preto je v momente trestu zbavené „svojej krásy“. Všetka príťažlivosť, za ktorou sa skrývala túžba po moci, je odhalené v plnej pravde. Obnažená nahota teda znamená ukázanie pravej prirodzenosti Ninive.

2.3.2 Boh ukazuje

Druhý akt Božieho súdu úzko súvisí s prvým a javí sa ako jeho logický dôsledok. Ak sudca „zdvihol sukňu“, bola „ukázaná, zjavená nahota“ ženy. Formulácia druhého činu v texte proroka Nahuma však predstavuje istú zvláštnosť vzhľadom na hore citované texty, kde je trest opísaný podobne. Sloveso רָאָה „vidieť“ tu nie je použité vo forme *nifal* (porov. Iz 47,3; Jer 13,26), ale vo forme *hifil*. Zdá sa, že tento fakt je dôležitý a umožňuje nám zachytiť podstatu a pochopiť rozdielny spôsob, ktorým Nahum použil manželskú metaforu vyjadrujúcu vzťah Pána a Izraela. Prostredníctvom kauzálnej slovesnej formy *hifil* nie je určený iba priamy predmet, teda objekt, ktorý aktér necháva iných vidieť, ale s rovnakou dôležitosťou je pozornosť zameraná aj na nepriamy objekt, teda vo vzťahu ku komu je akt vykonaný, komu je vec zjavená⁵¹. Adresáti skutku sú tu národy a kráľovstvá. Tým, ktorí boli „krásou“ Asýrie očarení, je ukázaná jej nahota. Pred ich zrakom je obnažená tá, ktorou sa nechali zviest' a boli tak podrobené jej politickým manipuláciám. Nádherný vzhľad personifikovaného mesta zakrýval jeho

⁵⁰ Porov. BATTEN, Clothing, 148-159; MCKAY, Gendering, 169-199; VOGELZANG – VAN BEKKUM, Symbolism, 266.

⁵¹ Sloveso רָאָה vo forme *hifil* má vo všetkých svojich 62 výskytoch dvojité akuzatív (porov. HALOT III, 1161).

skutočnú nebezpečnú povahu. Ninive dokázalo zapôsobiť na národy a predstaviť svoje úmysly takým spôsobom, aby národy boli presvedčené, že je to v ich prospech. Takto žena – Ninive – používala svoje schopnosti na zvädzanie národov, aby z nich mohla profitovať (Nah 3,4).

V celej časti rozsudku a trestu (vv. 5-7) hrá dôležitú úlohu zrakový zmysel. Trojité opakovanie slovesného koreňa נראה má v každom svojom výskyte iného protagonistu, čo určite nie je náhodné:

v. 5	וְהִרְאִיתִי גוֹיִם מֵעַרָבָה	PÁN – <i>aktívny konateľ</i> : nechá vidieť, ukáže národom
v. 6	וְשָׁמַתִּיהָ כְּרֵאִי	NINIVE – <i>predmet Božieho konania</i> : je divadlom, výstražným príkladom
v. 7	וְהָיָה כָּל־רֵאִי	NÁRODY – <i>pasívny člen (v tomto verši nie gramaticky)</i> : každý, kto vidí, lebo mu bolo ukázané, zjavené (vo v. 5: <i>nepriamy predmet</i>)

Z tohto syntetického pohľadu je zjavné, že pre proroka trest Ninive, pôvabne krásnej, je úzko spätý s darovaním zraku národom, ktoré boli jej krásou oslepené. Národom a kráľovstvám je zjavená pravda o Asýrii, aby ju poznali takú, aká je, takže vidia a sú schopní posúdiť a hodnotiť pravdu, ale tiež, aby poznali toho, ktorý je dobrý, je útočiskom a prijíma za svojich tých, ktorí sa k nemu utiekajú (1,7).

Záver

V Biblii nachádzame nielen mnohé povzbudzujúce a inšpiratívne texty, ale aj texty, ktoré opisujú násilie a používajú obrazné vyjadrenia, ktoré sú ťažko zlučiteľné s moderným chápaním ľudskej dôstojnosti či tolerance. Pre súčasného čitateľa sú tieto texty náročné a vyvolávajú v ňom mnohé otázky i zmiešané pocity, zvlášť, keď sú pripísané Bohu. Prostredníctvom štúdia literárnych vyjadrení niektorých vybraných veršov z Knihy proroka Nahuma a ich interpretácie v širšom historickom kontexte sme sa pokúsili priniesť nový pohľad aj na neľahké biblické texty.

Na rozoberaných príkladoch sme mohli vidieť, že prorok Nahum reflektuje dejinnú udalosť – koniec moci Novo-asýrskej ríše, ktorá viac ako jedno storočie vládla nad Izraelom. Poetickým spôsobom a použitím metaforického jazyka prorok obviňuje Ninive z násilia a spáchaných zločinov a vyjadruje presvedčenie, že pád tejto veľmoci je trestom Boha. Je nevyhnutné, aby tento a jemu podobné texty neboli oddelené od súdneho prostredia,

ktorému prislúchajú⁵². Pán – v úlohe sudcu – súdi, vynáša rozsudok, trestá vinníka a jeho zásah v prospech utláčaných má obnoviť porušené vzťahy. Ak text čítame z perspektívy poškodenej strany, teda tých, ktorí znášali útlak, násilie a nepretržité vykorisťovanie a ktorí stratili nádej na budúcnosť a v Boha, otvorí sa pred našimi očami nový pohľad. Prorok predstavuje Boha ako Pána, ktorý sa neprizerá mlčky na násilie a nesúhlasí so zlom, ani nemôže byť neutrálny pred ľudským utrpením a bolesťou. Boh je prítomný v dejinách jednotlivcov, ale aj celých národov. Preto stanovený trest a odsúdenie jedného (Nah 1,14; 2,14; 3,5) je v tom istom momente pre druhého oslobodením (2,1)⁵³. Text tiež svedčí o tom, že oslobodenie tu nie je iba pre Izrael. Tak ako mnohé národy a kráľovstvá zahrnuté do impéria boli obeťou Asýrie (3,4-5.19), tak Pán koná aj v ich prospech⁵⁴. Text tým rovnako zjavuje biblickú vieru, podľa ktorej Pán je najvyššou a definitívnou mocou, zvrchovaným Bohom.

Na záver môžeme iba dodať, že teologická interpretácia obnoveného poriadku a spravodlivosti, ponúknutá v tejto prorockej knihe, neodpovedá úplne na otázku utrpenia a podstupenej nespravodlivosti. Boh zasiahol v prospech utláčaných. Prečo však nekonal skôr? Z tohto hľadiska sú významné atribúty Boha, ktoré prorok uvádza v úvodnom hymne. Najprv vyznáva, že Pán je trpezlivý, a potom dodáva, že je veľký mocou a nenechá nič bez trestu (1,3). Pán a jeho konanie je a zostáva nevyjadriteľným tajomstvom, ktoré presahuje ľudské horizonty a spôsob nášho vyjadrovania.

Zoznam použitej literatúry

ALBENDA, Pauline: *The Palace of Sargon, King of Assyria. Monumental Wall Reliefs at Dur-Sharrukin, from Original Drawings Made at the Time of their Discovery in 1843-1844 by Botta and Flandin* (Synthèse 22), Paris: Editions Recherche sur les civilisations, 1986.

BATTEN, Alicia J.: Clothing and Adornment, *BTB* 40 (2010) 148-159.

BECKING, Bob: Passion, Power and Protection. Interpreting the God of Nahum. In: Bob Becking – Meindert Dijkstra (eds.): *On Reading Prophetic Texts. Gender-Specific*

⁵² Porov. BOVATI, *Ristabilire la giustizia*, 39-44.346.

⁵³ Štrba sa vo svojej štúdii zaoberá otázkou Boha pomstiteľa a ako jeden z významov slovesa מָסַח „pomstiť sa“ uvádza spásonosný význam (porov. ŠTRBA, *Rozzúrený pomstiteľ*, 21-23, 31-32).

⁵⁴ Podľa Machinista tento aspekt v komparatívnom štúdiu predstavuje najzaujímavejší rozdiel oproti iným starovekým historiografickým textom, ktoré sa vzťahujú na pád Asýrie (porov. MACHINIST, *Fall of Assyria*, 188).

- and Related Studies in Memory of Fokkeli van Dijk-Hemmes* (BiInS 18), Leiden: Brill, 1996, 1-20.
- BLOCK, Daniel Isaac: *The Book of Ezekiel. Chapters 1–24* (NICOT), Grand Rapids, MI – Cambridge: W.B. Eerdmans, 1997.
- BONORA, Antonio: *Nahum – Sofonia – Abacuc – Lamentazioni. Dolore, protesta e speranza* (LoB. 1/25), Brescia: Queriniana, 1989.
- BORGER, Rykle: Mesopotamien in den Jahren 629-621 v. Chr., *WZKM* 19 (1959) 62-76.
- BORGER, Rykle: Der Aufstieg des neubabylonischen Reiches, *JCS* 19 (1965) 59-78.
- BOVATI, Pietro: *Ristabilire la giustizia. Procedure, vocabolario, orientamenti* (AnBib 110), Roma: PIB, ²1997.
- CARBONE, Sandro Paolo – RIZZI, Giovanni: *Abaquq, Abdia, Nahum, Sofonia. Secondo il testo ebraico masoretico, secondo la versione greca della LXX, secondo la parafrasi aramaica targumica*, Bologna: EDB, 1997.
- CATHCART, Kevin James: *Nahum in the Light of Northwest Semitic* (BibOr 26), Rome: PIB, 1973.
- CHRISTENSEN, Duane L.: *Nahum. A New Translation with Introduction and Commentary* (AB 24F), New Haven – London: Yale University Press, 2009.
- CLINES, David J. A. – ELWOLDE, John: *Dictionary of Classical Hebrew*. Vol. II: ך – ן, Sheffield: Sheffield Academic Press, 1995. (= DCH II)
- DUBOVSKÝ, Peter (ed.): *Genesis* (KSZ 1), Trnava: Dobrá kniha, 2008.
- FABRY, Heinz-Josef: *Nahum* (HThKAT), Freiburg im Breisgau: Verlag Herder, 2006.
- FRAHM, Eckart: The Great City. Niniveh in the Age of Sennacherib, *JCSMS* 3 (2008) 13-20.
- GLASSNER, Jean-Jacques: *Mesopotamian Chronicles* (WAW 19), Atlanta, GA: Society of Biblical Literature, 2004.
- GRAYSON, Albert Kirk: *Assyrian Ruler of the Early First Millennium BC II (858 – 745 BC)* (Royal Inscriptions of Mesopotamia. Assyrian Periods 3), Toronto: University of Toronto Press, 1996. (= RIMA 3)
- GRAYSON, Albert Kirk: *Shalmaneser III and the Levantine States. The “Damascus Coalition”* [online]. [cit. 2017-01-27]. Dostupné na internete: <http://www.jhsonline.org/cocoon/JHS/a034.html>.
- KUHRT, Amélie: *The Ancient Near East, c. 3000-330 BC. Vol. II* (Routledge History of the Ancient World), London – New York: Routledge, 1995.
- LIVERANI, Mario: Assyria in the Ninth Century. Continuity or Change? In: Grant Frame (ed.): *From the Upper Sea to the Lower Sea. Studies on the History of Assyria and Babylonia in Honour of A. K. Grayson* (UNINO 101), Leiden: Netherlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2004, 213-226.
- MACHINIST, Peter: Assyria and Its Image in the First Isaiah, *JAOS* 103 (1983) 719-737.
- MACHINIST, Peter: The Fall of Assyria in Comparative Ancient Perspective. In: Simo Parpola – Robert McCray Whiting (eds.): *Assyria 1995*. Proceedings of the 10th Anniversary Symposium of the Neo-Assyrian Text Corpus Project Helsinki, September 7-11, 1995, Helsinki: Neo-Assyrian Text Corpus Project, 1997, 179-195.
- MAIER, Walter A.: *The Book of Nahum. A Commentary*, Saint Louis, MO: Concordia, 1959.
- MASON, Rex: *Micah, Nahum, Obadiah* (OTG), Sheffield: Sheffield Academic Press, 1991.
- MATTHIAE, Paolo: *L'arte degli Assiri. Cultura e forma del rilievo storico* (Storia e società), Roma – Bari: Laterza, 1996.
- MATTHIAE, Paolo: *Ninive* (Centri e monumenti dell'antichità), Milano: Electa, 1998.

- MCKAY, Heather A.: Gendering the Discourse of Display in the Hebrew Bible. In: Bob Becking – Meindert Dijkstra (eds.): *On Reading Prophetic Texts. Gender-Specific and Related Studies in Memory of Fokkelien van Dijk-Hemmes* (BiInS 18), Leiden: Brill, 1996, 169-199.
- O'BRIEN, Julia Myers: *Nahum* (RNBC), London – New York: Sheffield Academic Press, 2002.
- PANCZOVÁ, Helena: *Grécko-slovenský slovník. Od Homéra po kresťanských autorov*, Bratislava: Lingea, 2012.
- PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA: *Inšpirácia a pravda Svätého písma. Slovo, ktoré pochádza od Boha a hovorí o Bohu pre spásu sveta* (Dokumenty Svätej stolice 89). Preložil Milan Sova, Trnava: SSV, 2016.
- PARPOLA, Simo: The Construction of Dur-Šarrukin in the Assyrian Royal Correspondence. In: Annie Caubet (ed.): *Khorsabad, le palais de Sargon II, roi d'Assyrie. Actes du colloque organisé au musée du Louvre par le Service culturel les 21 et 22 janvier 1994, Conférences et colloques du Louvre*, Paris: Documentation française, 1995, 49-77.
- PATTERSON, Richard Duane: *Nahum, Habakkuk, Zephaniah* (WEC), Chicago: Moody Press, 1991.
- READE, Julian Edgeworth: Studies in Assyrian Geography. Part I: Sennacherib and the Waters of Niniveh, *RA* 72 (1978) 47-72.
- READE, Julian Edgeworth: Ninive. In: *RLA IX* (2001), 388-433.
- READE, Julian Edgeworth: Why Did the Medes Invade Assyria? In: Giovanni Battista Lanfranchi – Robert Rollinger – Michael Roaf (eds.): *Continuity of Empire (?) Assyria, Media, Persia* (HANE/M 5), Padova: Sargon Editrice Libreria, 2003, 149-156.
- RINALDI, Giovanni – LUCIANI, Ferdinando: *I Profeti Minori*. Vol. III: Michea, Nahum, Abacuc, Sofonia, Aggeo, Zaccaria, Malachia (La Sacra Bibbia. Vulgata latina e traduzione italiana dai testi originali illustrate con note critiche e commentate 31), Torino: Marietti, 1969.
- The Royal Inscriptions of the Neo-Assyrian Period* [cit. 2017-02-15]. Dostupné na <http://oracc.museum.upenn.edu/rinap/>. (= RINAP)
- RUSSELL, John Malcolm: *Sennacherib's Palace without Rival at Nineveh*, Chicago: University of Chicago Press, 1991.
- SAVOCA, Gaetano: *Abdia, Naum, Abacuc, Sofonia. Nuova versione, introduzione e commento* (I libri biblici. Primo Testamento 18), Milano: Paoline edizioni, 2006.
- SETEL, Drorah: Prophets and Pornography. Female Sexual Imagery in Hosea. In: Letty Mandeville Russell (ed.): *Feminist Interpretation of the Bible*, Oxford: Blackwell, 1985, 86-95.
- SMITH, Ralph Lee: *Micah–Malachi* (WBC 32), Waco, TX: Word Books, 1984.
- VON SODEN, Wolfram: Aššuretillilani, Sinšarriškun, Sinšum(u)lišer und die Ereignisse im Assyrrereich nach 635 v. Chr., *ZA* 58 (1967) 241-255.
- SPRONK, Klaas: *Nahum* (HCOT), Kampen: Kok Pharos Publishing House, 1997.
- STRONACH, David: Village to Metropolis. Nineveh and the Beginnings of Urbanism in Northern Mesopotamia. In: Stefania Mazzoni (ed.): *Nuove fondazioni nel Vicino Oriente antico. Realtà e ideologia*. Atti del colloquio 4-6 dicembre 1991, Dipartimento di Scienze Storiche del Mondo Antico. Sezione di Egiptologia

- e Scienze Storiche del Vicino Oriente. Università degli Studi di Pisa (Seminari di Orientalistica 4), Pisa: Giardini, 1994, 85-114.
- SWEENEY, Marvin Alan: *The Twelve Prophets*. Vol. II (BO), Collegeville, MN: Liturgical Press, 2000.
- ŠTRBA, Blažej: Rozzúrený pomstiteľ. Prieskum použitia hebrejského koreňa *nqm* s emotívnym podfarbením ako Božieho prívlastku. In: Vladimír Juhás (ed.): *Aký je Boh starého a Nového zákona?*, Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, 9-44.
- VARŠO, Miroslav: *Abdiáš, Jonáš, Micheáš* (KSZ 2), Trnava: Dobrá kniha, 2010.
- VARŠO, Miroslav: *Ozeáš, Joel, Ámos* (KSZ 4), Kežmarok: Vivit, 2015.
- VOGELZANG, Marianna E. – VAN BEKKUM, Wouter Jacques: Meaning and Symbolism of Clothing in Ancient Near Eastern Texts. In: Herman L. J. Vanstiphout (ed.): *Scripta signa vocis. Studies about Scripts, Scriptures, Scribes and Languages in the Near East Presented to J. H. Hospers by his Pupils, Colleagues and Friends*, Groningen: Egbert Forsten, 1986, 265-284.
- WAGNER, Siegfried: חֲנֻכָּהּ. In: *TDOT V* (1986) 350-357.
- WATTS, John D. W.: *The Books of Joel, Obadiah, Jonah, Nahum, Habakkuk and Zephaniah* (CBC), Cambridge: Cambridge University Press, 1975.
- WINTER, Irene J.: Royal Rhetoric and the Development of Historical Narrative in Neo-Assyrian Reliefs, *StVC* 7 (2/1981) 2-38.
- ZAWADZKI, Stefan: *The Fall of Assyria and Median-Babylonian Relations in Light of the Nabopolassar Chronicle* (Seria historia 149), Poznan: Adam Mickiewicz University Press, 1988.
- ZIMMERLI, Walther: *Ezechiel. Ezechiel 1–24* (BKAT 13.1), Neukirchen-Vluyn: Neukirchen Verlag, 1969.

Zhrnutie

Jednou z výziev pre výklad Božieho slova, ktorej sa venuje dokument Pápežskej biblickej komisie *Inšpirácia a pravda Svätého písma*, je problém násilia a krutosti (b. 124-131). Prorok Nahum si v minulosti často vyslúžil prívlastok „neetický“, „falošný“, a to práve z dôvodu, že tento krátky prorocký spis poetickým a veľmi živým spôsobom predstavuje zničenie asýrskeho mesta Ninive. Problematickým je nielen samotný opis násilia a trestu žene, ktorá je personifikáciou Ninive, ale aj formulácie, ktoré pripisujú vykonanie trestu priamo Bohu („Hľa, som proti tebe ...“). Na základe textu Nah 3,1-7 sa v príspevku zameriavame na niektoré literárne motívy, obrazy a formulácie a poukazujeme na to, ako ich prostredníctvom tento krátky prorocký spis predstavuje teologickú interpretáciu pádu mocnej Asýrskej ríše.

Kľúčové slová: násilie v Biblii, Nahum, Ninive, historiografia, metaforické vyjadrenia.

Summary

The document *The Inspiration and Truth of Sacred Scriptures* of the Pontifical Biblical Commission is dealing, among other challenges of the interpretation of the Word of God, also with the question of violence and atrocity (124-131). In the past, the Book of the prophet Nahum was often labelled as “unethical” or “false”, precisely for the reason of describing, in this very short prophetic book, the destruction of Assyrian capital, Niniveh in a poetic and very vivid manner. Not only the description of violence and of the punishment for women, representing personification of Niniveh, is questionable, but also the formulation, stating that God himself executes this punishment (“Look, I am against you”). Based on the text of Nah 3,1-7, in our analysis we shall focus on some literary motives, metaphors and formulations to demonstrate, how this prophetic book, through them, represents the theological interpretation of the fall of the mighty Assyrian empire.

Keywords: violence in the Bible, Nahum, Niniveh, historiography, metaphoric expressions.

Iveta Fides Strenková CJ
Katedra historických vied GTF PU
Tarasa Ševčenka 9
080 01 PREŠOV, Slovenská Republika
ivetacj@gmail.com

Contents

Treaties

<i>Milan SOVA</i> Where Was Buried Biblical Rachel?	1-14
<i>Blažej ŠTRBA</i> The Extermination of the Nations according to the Book of Joshua or the Intellectual Suicide of the Reader	15-43
<i>Iveta STRENKOVÁ</i> The Fall of Niniveh in the Book of the Prophet Nahum	44-65
<i>Miroslav VARŠO</i> The Magi from the East. Biblical and Extra-Biblical Textual Perspective	66-87
<i>Matteo CRIMELLA</i> God Is Not Like That Judge (Lk 18:1-8)	88-103
<i>Jean-Noël ALETTI</i> Can One Speak of a Conversion of Paul in the Book of Acts?	104-118
Abstracts and Reviews	119-130
Communications and References	131-135

Obsah

Štúdie

<i>Milan SOVA</i> Kde bola pochovaná biblická Ráchel?	1-14
<i>Blažej ŠTRBA</i> Vyničenie národov podľa Knihy Jozue alebo sebazničenie mysle čitateľa	15-43
<i>Iveta STRENKOVÁ</i> Pád Ninive v Knihe proroka Nahuma	44-65
<i>Miroslav VARŠO</i> Mágovia z východu. Biblický a mimobiblický pohľad na mágov	66-87
<i>Matteo CRIMELLA</i> God Is Not Like That Judge (Lk 18:1-8)	88-103
<i>Jean-Noël ALETTI</i> Can One Speak of a Conversion of Paul in the Book of Acts?	104-118
Abstrakty a recenzie	119-130
Správy a oznamy	131-135